

SAKSHANDSAMAR
Line Bårdseng
Hanne Merete Moldung
Ole Søre Eriksen

VÅR REF.
20/00285-20

ARK. Sakarkiv
2.2.3

DYKKAR REF.
2020/54965-3

INNVALSTELEFON
+47 98202808

DYKKAR DATO
09.06.2020

VÅR DATO
18.06.2020

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Vestland fylkeskommune
Postboks 7900
5020 BERGEN

Att: Seksjon for kulturarv, Arealplan

Varsel om oppstart av planarbeid - utvida planområde for Bybane frå Sentrum til Åsane, Bergen kommune. Riksantikvaren sitt innspel

Riksantikvaren viser til oversending frå Vestland fylkeskommune datert 9.6.2020 der Riksantikvaren vert beden om innspel i ovannemnde sak. Riksantikvaren si fråsegn gjeld *Mellomalderbyen Bergen*, området med automatisk freda bygrunn og Bryggen som verdsarvstad. Dette er etter gjeldande retningslinjer innan kulturminneforvaltninga, jf. Forskrift om fastsetjing av myndigheit mv. etter kulturminnelova av 15.2.2019 nr. 127 (ansvarsforskrifta) og Rundskriv T - 4/92 frå Miljøverndepartementet.

Bakgrunn

Riksantikvaren har gitt fråsegn til varsel om oppstart av reguleringsplan for Bybanen frå sentrum til Åsane i brev datert 25.6.2018 til Vestland fylkeskommune, til konsekvensutgreiinga i brev av 6.5.2013, og til tilleggsutgreiingane 25.10.2013. Samstundes har vi delteke på fleire møter med Bergen kommune. Siste møte var prosessmøte for kulturminneforvaltninga den 9.6.2020 med Bergen kommune og Vestland fylkeskommune.

Saka

Bergen bystyre vedtok 20.4.2016 å leggje traseen for Bybanen frå sentrum til Åsane. Reguleringsplanarbeidet er nå inne i ein skissefase, og det er utført grunnundersøkingar for å avklare m.a. geotekniske, hydrogeologiske og arkeologiske tilhøve på ulike delar av strekningen. Arbeidet med ei konsekvensutgreiing av verknad på verdsarvverdiane på Bryggen (KUVA Konsekvens Utgreiing for VerdsArv/HIA Heritage Impact Assessment) er i gang, og det vert innhenta kunnskap om eksisterande infrastruktur langs bybanetraseen, samt planlagd utforming av byrom, master og bybanestopp langs traseen.

Bergen bystyre vedtok 28.5.2020 ei utviding av planområdet for reguleringsplanen for Bybanen frå Bergen sentrum til Åsane. Bergen kommune, Plan- og bygningsetaten varsla oppstart av planarbeid for utvida planområde for tunnelalternativet for delstrekning 1, sentrum i brev datert 29.5.2020.

Tunnelalternativa i det utvida planområdet er i samsvar med konsekvensutgreiinga frå 2013, med alternativ 2Aa (tunnelinnslag i Christies gate med nedramping i Kaigaten) og 2Ab (tunnelinnslag i Peter Motzfeldts gate). Utgreiinga av tunnelalternativet vil utførast i 2020-2021 for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget, og skal utførast på same skissenivå som dagalternativet. Arbeidet med HIA/KUVA

skal inkludere tunnelalternativet. Byrådet skal leggje fram sak for bystyret om løysing for Bybanen gjennom Bergen sentrum i 2021.

Verdsarv, kulturminne og kulturmiljøinteresser

Det utvida planområdet ligg delvis innanfor avgrensinga av *Mellomalderbyen Bergen*, og i nærleiken til verdsarvstaden Bryggen.

Mellomalderbyen omfattar aktivitetsspor knytt til busetnad, handverk, handel, sjøfart, sakralt og urbant liv. Over kulturlaga frå mellomalder er det kulturlag og kulturminne frå Bergens etterreformatoriske historie opp til dagens Bergen.

Noreg har ratifisert Unesco si verdsarvkonvensjon og har forplikta seg til å forvalte dei norske verdsarvstadene i tråd med det som fylgjer av konvensjonen og eit internasjonalt vedteke sett med retningslinjer for gjennomføring av konvensjonen. Bryggen vart skriven inn på verdssarvslista i 1979 etter kriteriet iii) «Be unique, extremely rare, or of great Antiquity». Noreg har teke på seg eit internasjonalt ansvar for å sikre dei framståande universelle verdiane på Bryggen. Internasjonale evalueringsrapportar peiker spesielt på omgjevnadene, gatenettet frå mellomalderen, Vågen, kaiene og fjella, som spesielt viktige å ta vare på for å oppretthalde integritetsverdiane. Hanseatisk museum sin bygningsmasse inngår i verdsarvstaden.

Som statspart til konvensjonen forpliktar Noreg seg til å ikkje gjennomføre tiltak som *kan* påverke verdsarvverdiane negativt. I *Nasjonale forventningar til kommunal og regional planlegging*, vedteke 14. mai 2019, skal dei norske verdsarvstadene gjennom arealplanlegginga utviklast som fyrstårn for beste praksis innanfor natur- og kulturminneforvaltning.

Riksantikvaren sine innspel

Riksantikvaren forstår at Bybanen er eit viktig tiltak for Bergen, men samstundes må det takast nok omsyn til dei nasjonale og internasjonale kulturminneverdiane, verdsarven, når ein skal velje trasé for Bybanen.

Riksantikvaren forutset at tunnelalternativet er eit reelt alternativ til dagalternativet, og vi vurderer det som svært positivt at planområdet er utvida til å gjelde tunnelalternativa for Bybanen frå Bergen sentrum til Åsane. Direktoratet har heile tida sagt at tunnel med innslag i Christies gate eller Peter Motzfeldts gate er ei betre løysing for kulturminneverdiane og verdsarven, og vi understrekar at vi framleis meiner dette.

Konsekvensutgreiingane i 2013 viser at det er mogleg å løyse vidareføringa av Bybane frå sentrum til Åsane ved tunneltrasé gjennom sentrum. Ein tunneltrasé vil få innverknad på dei organiske kulturlaga innanfor *Mellomalderbyen Bergen*. Kulturlaga er fundamenta for både freda og verneverdige bygningar og verneverdig kulturmiljø. På bakgrunn av dei komplekse samanhengane mellom grunnvatn og arkeologiske kulturlag vil tunnelloysinga også innebere krav om avbøtande tiltak, tetting og overvaking av grunnvatn på linje med krav til dagalternativet.

Ved planar om tiltak som kan kome i konflikt med verdsarvverdiane, i eller utanfor eit verdsarvområde, skal ein KUVA (Konsekvens Utgreiing for VerdsArv/HIA Heritage Impact Assessment) gjennomførast. Dette er sett i gang når det gjeld dagalternativet, og må setjast i gang for tunnelalternativet. Retningslinjene for gjennomføring av konvensjonen seier mellom anna dette om konsekvensutgreiingar:

"States Parties shall ensure that Environmental Impact Assessments, Heritage Impact Assessments, and/or Strategic Environmental Assessments be carried out as a pre-requisite for development projects and activities that are planned for implementation within or around a World Heritage property. These assessments should serve to identify development alternatives, as well as both potential positive and negative impacts on the Outstanding Universal Value of the property and to recommend mitigation measures against degradation or other negative impacts on the cultural or natural heritage within the

property or its wider setting. This will ensure the long-term safeguarding of the Outstanding Universal Value, and the strengthening of heritage resilience to disasters and climate change." (paragraf 118bis)

Når det gjeld vurdering av tiltak opp mot verdsarv, er systemet i Unesco slik, at om det er uvisse om verknaden av eit tiltak på verdsarvverdiane, skal verknaden sjåast som negativ. Tiltak skal ikkje tillatast så lenge konsekvensane er usikre, eller om det er påvist uakseptabel konflikt med verdsarvverdiane.

Riksantikvaren forutset at det føreligg likeverdige kunnskapsgrunnlag i skissefasen for tunnelalternativet og dagalternativet for arbeidet med konsekvensutgreinga for verknader på verdsarvverdiane (KUVA/HIA).

Riksantikvaren forutset vidare at kulturminneforvaltinga blir orientert om prosessen i arbeidet med skissefasen for tunnelalternativet på lik line med dagalternativet.

Riksantikvaren ber om at direktoratet sitt innspel blir innarbeidd i fylkeskommunen si fråsegn. Vi forutset at våre innspel ikkje endrast ved politisk handsaming i fylkeskommunen. Skulle det skje må saka sendast Riksantikvaren slik at direktoratet kan vurdere å ta over saka som kulturminnemyndigheit.

Beste helsing

Kristine Johansen (e.f.)
fungerande seksjonssjef

Line Bårdseng
seniorrådgjevar

Brevet er elektronisk godkjend